

\*

## Narod, ki je izumrl.

Zgodovina beleži z vso neizprosno-  
stjo imena narodov, ki so izumrli. Iz  
novejše dobe je prišteti k izumrlim na-  
rodom: prebivalce indijskega otoka  
Cejlona, ki so bili znani pod imenom  
Wedalachi; Bušmane po južni Afriki;  
Inka narod, ki se je bil povspel v južni  
Ameriki do izredno visoke kulture; na-  
rod Maya na srednje ameriškem polu-  
toku Yukatan, kjer se je ovekovečil z  
tako velikanskimi spomeniki kakor so  
na primer staroegipčanske piramide;  
Azteke, ki so bili znani kulturono-  
sci v današnji Mehiki.

Med narode, katere je iztrebila ev-  
ropska kultura spadajo Tasmanci, pre-  
bivalci otoka Tasmanija, ki leži pod  
Avstralijo.

Tasmanijo je odkril leta 1642 holand-  
ski pomorski kapitan Abel Tasman in  
je imenoval otok Vandiemena deže-  
la. Tasman je bil prepričan, da je od  
njega odkrita pokrajina del Avstrali-  
je. Še le pomorščak Bahss je objadral  
Tasmanijo leta 1797 in dognal, da je  
to samostojen otok. Novoodkritega ve-  
likega in rodovitnega otoka se je po-  
lastila Angleška, ki je skušala otok  
kultivirati s pomočjo kaznjeniških na-  
selbin. Kolonizacija, katere so se lotili  
najbolj sumljivi ljudje, je bila na višku  
leta 1803. Angleški kulturono-  
sci so se lotili s strelom ter alkoholom prebi-  
valstva Tasmanije. Na ogromnem oto-  
ku je bilo leta 1815 komaj 5000 doma-  
činov. Ko jih je ostalo pri življenju le  
še 216, jih je angleška vlada naložila  
na ladjo in jih prepeljala na otok Flin-  
ders, da bi ta rod popolnoma ne iz-  
umrl. Leta 1847 je bilo živih le še 45  
Tasmancev in zadnji Tasmanec je  
umrl leta 1876.

\*

Januš Golec:

## Pasji lovec.

(Spomin iz dijaških let.)

Radi odreka zavore si je zlomil nogo  
v kolenu moj pokojni oče na strmem  
klancu Srebernik na cesti proti Sv.  
Petru pod Svetimi gorami. V bolnici v  
Ljubljani ter v Gradcu so mu hoteli  
odrezati nogo, da bi ga rešili neznos-  
nih bolečin, vendar tega ni pustil. Z  
mrzlimi polivi se je ozdravil po mese-  
cih toliko, da je hodil s pomočjo berg-  
lje ter palice. Bil je strasten lovec.  
Komaj se je po nesreči premikal, je že  
štorkljajal s puško preko rame v gozd.  
Ob velikih počitnicah sem očeta spreml-  
jal, da bi mu kje ne spodrsnilo in bi  
še vstati ne mogel, ker za hojo v kole-  
nu zmečkana noga še pač ni bila.

Dobro pomnim, da je imel oče tedaj  
lovskega ljubljence, ki je ubogal na  
ime hektor. Pes je bil bolj majhen,  
dobrega nosu in za lisice res dober  
gonjač. Razven očetovega hektorja je  
še bil pri hiši kratkorepi tiger, šekast,  
velik, o kakih lovskih talentih se mu  
niti sanjalo ni. Zagorec Švigelj ga je  
podaril stari materi, da je uganjal svi-  
nje in pasel živino. Nadomestil je pa-  
stirja in bil radi tega pri ženskah v

največjih čisljih. Očetu je bil tiger trn  
v peti, ker je prihitel kakor blisk, ako  
je čul strel iz puške in če že ni bil  
zajec v lovski torbi, je izginil z dlaka-  
mi vred v pasjem želodcu. Bogznaj ko-  
likokrat je bil tepen radi brezmejne  
požrešnosti na divjačino, vse straho-  
vanje je bilo zastoj, tiger je bil in  
ostal gladovnjak. Oče bi ga že bil po-  
božal s šibrami, od tega koraka ga je  
odvrčala bojazen pred jezičnostjo  
žensk.

### Na lovu.

Kot petošolec na počitnicah sem mor-  
al spremljati zgodaj zjutraj očeta na  
lov na lisice. Oče je imel tedaj moder-  
no puško, jaz stari pihavnik na kap-  
selj in za naboj od spredaj. Šla sva  
vsak po svojem kraju. Oče radi nerod-  
ne berglje ter palice spodaj pod ro-  
bom gozdov, jaz zgoraj po vrhu in po  
sredi je iztikal hektor. Ravno tega dne  
je prinesla usoda za menoj še nerod-  
nega tigra. Podil sem ga domov, pes  
je le debelo gledal, legel v travo in  
spal, dokler sem stal na stojišču. Ko  
sem se premaknil na očetov žvižg za  
eno postajo dalje, tiger za menoj. Za  
pogonsko cvekanje ter vikanje briht-  
nega tovariša se ni zmenil moj pasji  
spremljevalec.

Krog devete ure predpoldne sva lo-  
vila že proti Gruski. Tukaj je globoka  
udrtina ob cesti proti Kozjem. Svet je  
iz apnenca, je toč dosti podzemeljskih  
kapniških jam, ena ima celo lep vodo-  
pad. Radi izpodjedavanja vode se je  
moral ta kraj nekaj precej globoko  
pogrezniti. Gruska je obdana krog in  
krog od bukovega gozda, po katerem  
je polno kotlin, grab in riž. V Gruski  
je stal oče spodaj pri studencu, hek-  
tor je gonil že dalje časa, tiger je  
smrčal na glas poleg mene na vrhu  
grebena. Naenkrat je počilo iz očetove  
puške, gonjač hektor je utihnil, div-  
jak tiger je hušnil z bliskavico po  
koncu, nategnil obe ušesi in že je od-  
dirjal v galopu navzdol v smeri, iz ka-  
tere je buknil v uho strel. Cilja ni zgre-  
šil, ker že je zarežal, zalajal in je od-  
mevalo iz gostega grmovja premeta-  
vanje, skakanje in lomljenje suhega  
dračja. Oče mi je kričal iz grabe, naj  
grem pogledat, gladovnjaški pes bo še  
požrl kar celega obstreljenega lisjaka.  
Ko sem se poglobil v prvo grabo in  
preko te prisopihal na nižji griček, se  
je baš koj pod menoj vršil srdit boj  
med tigrom in lisjakom, ki je imel od  
strela zlomljen hrbet. Tigrove bela lise  
so že bile vse okrvavljene od lisjakovih  
ugrizov, vedno z novo besnostjo se je  
zaganjal v ranjenca, ga skušal zagra-  
biti za hrbet in stresti z zobmi na smrt.  
Hektorja ni bilo nikjer, krvniške posle  
je prepuščal orjaškemu tovarišu. Boj  
med psom in zverjadjo me je osupnil  
na prvi pogled. Naenkrat je tiger sko-  
čil v grmovje, privlekel lisjaka za hrbet,  
lisjak se je zagrizel psu z vso srditostjo  
v bedro zadnje noge. Začelo se je pre-  
metavanje ter otepanje na življenje ter  
smrt s tako naglico, da sta bila pes in  
lisjak en klopčič, ki se je kotil po  
grmovju. V strahu za psa sem posegel  
še jaz v boj, pomeril, sprožil in ko se  
je razkadil dim, se je valjal po tleh in

neusmiljeno vokal tiger — lisjaka ni  
bilo nikjer! Stopil sem bliže in videl,  
kaj sem učinil — jaz prenaglijeni lovec,  
Psu se je zagnal celi naboj v hrbet,  
lisjaku najbrž niti dlake niseni posmo-  
dil. Smrtno ranjena žival je uprla zad-  
nji žalostni pogled v mene nesrečnega  
lovca, brcnila parkrat z zadnjimi no-  
gami in po njem je bilo . . .

O ti moj Bog ti, kako mi je bilo pri  
srcu, ko sem zrl mesto v lisjaka v —  
ustreljenega psa. Trenutno sem se tu-  
di zavedel, kaj me čaka doma, ako bo-  
do zvedele ženske za nesrečo nename-  
ravane pasje ustrelitve. Iz premissljeva-  
nja, kaj bo, so me predramili očetovi  
žvižgi, katerim sem sledil in se prika-  
zal iz gostega grmovja brez lisjaka, a  
s pasjo smrtjo obteženo vestjo. Oče me  
ni karal, smejal se je na ves glas in bil  
zadovoljen, ker sem opravil s tigrom  
jaz, kar je že on davno nameraval. Ra-  
di sigurnosti sem ga še lepo prosil, naj  
molči o moji lovski smoli vsaj tako  
dolgo, da bodo minile počitnice in ma-  
ščevalnost ženskih jezikov ne bo mogla  
za menoj.

### Po lovu.

Vrnila sva se z očetom iz pasjega  
lova. Po tigru ni nikdo vprašal, do-  
kler ni bil čas za pašo. Hlapec, ki je  
spuščal živino iz hleva, je klical: »Na  
tiger, na ta-ta!« Psa seveda od niko-  
der. Hlapcu se je pridružila s klica-  
njem stara dekla Roza, ki je bila tigro-  
va krušna mati. Pasjega pastirja ni  
bilo na spregled in je bil upravičen  
sum, da se je zgubil kam na vas. Kar  
sam sem se ponudil na pašo, da bi vsaj  
nekaj zadostil za uboj zvestega čuva-  
ja. Po večerji po umivanju posode sem  
mislil, da si bo stara Roza izkričala za  
tigrom glas, seve zaman! Drugo jutro  
se pes še ni bil vrnil, pasel sem zopet  
prostovoljno. V nedeljo so dali stara  
mati Pustekovemu Anziču krono, da  
je šel na Hrvaško k Šviglju, mogoče je  
pobegnil mrcina v svoj rojstni kraj.  
Anzič je prišel brez tigra; ženske so  
bile obupane; od stare matere mi je  
bila obljubljena posebna nagrada za  
pašo.

### Izsleditev krivca in obračun.

Počitnice so se že nagibale proti  
koncu. Oče je držal besedo ter molčal;  
sam se tudi nisem maral javiti strogi  
ženski oblasti.

Bog daj mojemu dobremu očetu več-  
ni mir in pokoj, imel je lepo navado  
kot gospodar, da je malo pil. Če ga je  
tako v kaki prav veseli družbi ulovil  
nekoliko več, je bil dobre volje in po-  
sebno ljubezniv je bil ob takih prilik-  
kah z najmlajšo deco.

Necega večera, imel sem glede pas-  
jega uboja že mirno vest, se je vrnil  
oče iz goric najboljšje volje. Brata Još-  
ka je vzel na kolena, ga zibal, pes hek-  
tor se je zaganjal z blatnimi tacami la-  
čen v staro Rozo, ki ga je brcnila od  
sebe z opazko: »Marš proč, saj ti nisi  
tiger in si za nič pri hiši —!« Popras-  
kala se je za ušesom in zaklicala ne-  
hote iz navade: »Na, tiger, tu-tu!«

Oče se je nasmehnil temu klicu in  
zašepetal otroku nekaj na uho.

Po večerji je spravljala babica otro-  
ka k počitku in molila z njim k angelu



varhu. Zunaj v kuhinji se je zopet oglasila Roza z nesrečnim: »Na, tiger, tu-tu!«

Ko je slišal otrok deklin klic, je prekinil molitev in mesto: »Varuj mene ti nocoj,« je nadaljeval na glas: »Stara mama, Januš je tigra ustrelil v Gruski.«

Nista končala molitve o ljubem angelu varhu, jeza je urezala sicer v dobro babico in že so bile ženske skupaj. Vsem je bilo jasno, kam je izginil pes in da ga ne bo nikdar domov in ne na pašo!

Ako bi se ne bil pobral onega večera z doma k teti, tepen bi bil, saj na moji strani je bil edino le oče, ki me je izdal nehote ter nepremišljeno.

Ne bom popisoval, kaj vse sem moral preslišati in pretrpeti radi kratkorepega pasjega gladovnjaka, kateremu sem upihnil življenje le radi lovske prenenaglosti — ne zlobe!

Nagrade za pašo ni bilo. Babica mi niso kupili nove obleke, ko sem moral po počitnicah v šolo, pihavnik so mi ženske skrile in me razbobnale daleč po okolici, da sem pasji lovec!



## Gospodarska obvestila.

Borove štuke za korita, late, krafnike, krodie (šindeli) za strehe in vsake debelosti rezan les prodaja Gnilšek, Maribor, Razlagova ulica 25.

Vinske scio različne velikosti prodaja Gnilšek, Maribor, Razlagova ulica 25.

**Spravljanje poletnega in jesenskega sadja.** O načinu trgatve in prevoza ranega namiznega sadja smo dali navodila v zadnjem Slovenskem Gospodarju. Že pri prvih nakladanjih jabolka pa smo opazili, da so posamezni sadjarji pripeljali zelene, nezrele, povrhu pa še drobne jabolke pod 5.5 cm premera. S takim postopanjem si pokvarimo ceno in trg v inozemstvu in kolikor nam je znano, bo naša vlada postavila kontrolo, da se tako postopanje tudi denarno kazni. Zato, če niso vse jabolke na drevesu zrele, potrgajo se samo sposobne in druge naj ostanejo, da dobijo primerno barvo in zrelost. Zrelo sadje je povprečno debelejše in tudi težje in to gre v košaru, kakor tudi drevesu samemu, ker prerano trganje škoduje drevesu. Zelena in drobna jabolka niso za trg, pokvarijo ceno boljše jabolke in je riziko, da se sploh pri obilni ponudbi na svetovnem trgu zavrne, ker vsako tržno mesto ima svojega komisarja, da kontrolira zdravilno stanje sadja. Letos je za slovenskega sadjarja zopet najlepša prilika, kakor vsem našim sadjarjem, da si pridobimo ugled na inozemskem trgu in to neče biti samo letošnja korist našega sadjarstva. Težko je pridobiti polno zaupanje pri dobrih odjemalcih in hitro se zaupanje zgubi, ako blago običnim pogojem in zahtevam ne odgovarja. Pri jesenskem sadju imamo veliki in-

teres za trošene jabolke, kar pa potem ni namizno, ampak za moštarne in industrijo. Torej letos bodemo vnovčili vse, bolje da proda kmet vse jabolke, ako tudi dobi za kg samo tri krone in ne dela mnogo pijače, ker se bo vino težko prodalo vsled izvanredno dobre letine v celi Evropi. Do nabiralnih skladišč, oziroma nakladalne postaje se morajo spraviti jabolka neobtolčena, ker vsi obtiski postanejo potem za par dni v vagonu in posebno pri sedanjih vročinah rjavi, ter pride blago nesposobno za konkurenco na inozemski trg. Posvečajte nabiranju in nakladanju pozornost! Letos bodo prinesle jabolke denar. Obirajte z drevja le zrela jabolka, ostale pa še pustite par dni dozoreti, ker posebno pri ranem sadju ne zorijo vsi plodovi nankrat, kakor je to pri jesenskem sadju slučaj. Zadržna skladišča po deželi bodo dnevno zbirala in sprejemala sadje in sproti plačevala. Fr. Rudl.

**Na banovinski Vinarski in sadjarski šoli v Mariboru** je še nekaj mest nezasedenih. Novo šolsko leto prične dne 15. septembra tega leta. Šola je dvoletna. Z njo je v zvezi internat za gojence. Zavod ima predvsem namen, da izobrazuje kmetijske sinove, ki ostanejo po končani kmetijski šoli doma na kmetijskem gospodarstvu. Taki imajo pri sprejemu prednost. Kolkovane, lastnoročno na čelo polo pisane prošnje (kolek sedaj 25 Din) za sprejem je poslati ravnateljstvu banovinske Vinarske in sadjarske šole v Mariboru do 8. avgusta tega leta. Prošnji se morajo priložiti: 1. krstni list; 2. domovnica; 3. odpustnica, odnosno zadnje šolsko spričevalo; 4. spričevalo o pravosti pri onih prosilcih, ki ne vstopijo v zavod neposredno iz kake druge šole; 5. izjava staršev, odnosno varuha, s katero se zavzejo plačevati stroške šolanja; 6. obvezna izjava staršev ali varuha, ki reflektirajo na banovinsko ali kako drugo štipendijo iz javnih sredstev, da bo njih sin ali varovanec ostal pozneje na domači kmetiji, v nasprotjem slučaju pa povrnejo zavodu sprejete deneske podpore iz javnih sredstev; prav tako, ako učenec samovoljno predčasno ostavi zavod; štipendist, ki nepovoljno napreduje, izgubi štipendijo. Za sprejem je potrebna starost najmanj 16 let ter najmanj z dobrim uspehom dovršena ljudska šola. Sprejemajo se pridni, dovolj nadarjeni, zdravi kmetijski sinovi, ki ostanejo po končani šoli doma. — Sprejme se tudi nekaj eksternistov (izven zavoda stanujočih učencev). O sprejemu v šolo odloča tudi uspeh sprejemnega izpita iz slovenščine (ali srbohrvaščine) in računstva, katerega so oproščeni samo absolventi vsaj dveh razredov meščanske ali kake nižje srednje šole. Ob vstopu v zavod se mladeniči preiščejo po zdravniku zavoda; ako njih zdravstveno stanje ni dovoljno, se odklonijo. — Oskrbnina stane do preklica mesečno 150 Din. Plačuje se vnaprej v dveh enakih polletnih obrokih. Izključenim in samovoljno izstopivšim učencem se vnaprej plačana oskrbnina ne vrne. Pridnim sinovom ubožnih posestnikov se po možnosti dovolijo popolnoma ali do polovice prosta mesta v internatu. V tem slučaju je treba podpreti prošnjo z uradno (od občinskega ali davčnega urada) potrjenim ubožnim spričevalom ali izkazom premoženja z navedbo družinskih in gospodarskih razmer, predpisanih davkov itd. Podrobnejša pojasnila daje ravnateljstvo banovinske Vinarske in sadjarske šole v Mariboru. Prošnje za sprejem se rešujejo pismeno.

**Celje dobi novo drevesnico.** G. Gradišnik, drevesničar iz Dobrne, je kupil v Šmarjeti pri Celju lepo posestvo, na katerem zasadi večje drevesnice in trsnice. Ker so pogoji za omenjeno stroko,

kar se tiče zemlje in klime ugodni, je upati, da bo g. Gradišnik lahko zmo-gel potrebam daljne okolice, zlasti tudi cele Savinjske doline s svojimi sa-deži.

\*

## Kmetije, tuji zgledi učijo!

Kak blagoslov prinese kmetu močna stanovska organizacija, kaže položaj kmetov na Danskem. Severno od Nemčije je ta mala država. Tri in pol milijona prebivalcev ima; enkrat toliko jih je kakor nas Slovencev. Skoro sami kmetje. Za industrijo na Danskem ni nikakih možnosti, ker ni rud; zato je kmetijstvo temelj danskega gospodarstva.

### Razmere danskih kmetov.

Dansko kmetijstvo je vzorno! Skoro štiri petine zemlje je obdelane (v Sloveniji komaj polovica). Ker so Danci izraziti živinorejci, zavzemajo večino travniki; približno ena tretjina je polja, nekaj malega je goljave in barja, gozdov niti desetina (kurivo dobivajo iz šote). Zemlja je razdeljena med ljudstvo zelo pravično: dve tretjini je srednjih in manjših posestnikov, ne celo ena tretjina je večjih kmetov s 15 do 60 ha; komaj 2 odstotka ima nad 60 ha. V teh srednje- in malokmetijskih družinah vlada blagostanje, izraženo v ljudski govoric: »Dobro nam gre v mali Danskem.« To se vidi že na zunaj: Vzorno oskrbovane, po večini dobro tlakovane ceste vodijo do najoddaljenjših kmetij. Hiše so sicer večinoma s slamo krite, toda v stanovanjih — tudi pri malih kmetih — najdeš lepo pohištvo in skrbno izbrano knjižnico, srednji kmet ima klavir, zdaj tudi radio, večji posestnik ima celo majhen avto. Vse pa diha narodni kmetijski ponos. Da je nekaj v teh istih hišah vlada revščina, bomo slišali pozneje tudi, kako je revščino zamenjalo blagostanje. Če gremo pogledat gospodarstvo, najdemo pri 80 odstotkih kmetov in kočarjev moderne gnojnične jame, kmetijske stroje (sejalne, za košnjo, mlatilnice škoporezne itd.) ima skoro polovica posestnikov, elektromotorje blizu četrtina; govede redijo povprečno na vsak ha po eno, mlečnost krav je povprečno 2900 kg (krog 2.500 litrov) na eno kravo na leto (pri nas je to sploh najvišje in izjema); četrtina krav na Danskem da celo blizu 3500 kg (3000 litrov), ponekod 3800 kg, niso redki slučajji nad 4000 kg in celo 6000 kg.

### Danski izvoz in uvoz.

Visoko stopnjo danskega kmetijstva najjasneje kaže izvoz in uvoz, takozvana zunanje-trgovska bilanca. V tem oziru presega Danska vse evropske države, tudi Nemčijo in Angleško, celo Združene države Severne Amerike! — Leta 1926 je prišlo na Danskem na vsakega prebivalca za Din 13.637 uvoza in izvoza (trikrat toliko kakor v Nemčiji ali Združenih državah Severne Amerike, kjer je prišlo isto leto na vsakega prebivalca samo Din 4517); glede zunanje trgovine je Danska na isti višini